

lepoto in določno mero individualnosti. Krakarjeve pesniške podobe so močno racionalizirane in se, z redkimi izjemami, krčevito oprijemajo realnosti ter tako močno zmanjšujejo izrazne razsežnosti pesmi. Zaradi okrnjene čustvene substance je figurativnost Krakarjeve lirike razmeroma majhna, omejena na realistično izročilo in tu preizkušene izrazne možnosti, tako je tudi metaforika brez poživljajoče lirične vsebine, ki bi izpoved na znotraj pomembneje osvetljevala. Krakarjev pesniški jezik je stvaren, formalno tu in tam malce ohlapen, vendar v celoti dovolj okreten in zvočen. Pogostne so glasovne figure, zlasti rima, in celo stalne metrične oblike (npr. tercine); hkrati pa pesniku uspeva tudi svoboden verz, ki ga usmerja z razmeroma učinkovitim ritmičnim aparatom.

Vsekakor je Krakarjev lirični svet, kakršen se nam razodeva v pričujoči knjigi, teko v svoji duhovni kompoziciji kakor tudi v oblikovni realizaciji premalo sublimiran, da bi nam bil dostopen v strnjeni podobi in bi kot celota dovolj adekvatno in umetniško učinkovito izražal resnico stvari in pojavov, ki so za naš čas tipični in s katerimi je sodobni človek v takšnem ali drugačnem miselnem in čustvenem razmerju. Brez dvoma pa posamezne stvaritve posegajo tudi globlje v časovno resničnost in se po svoji kreativni moči in prodornosti uvrščajo med pomembne dosežke sodobne slovenske realistične poezije.

Niko Grafenauer

TROJE PRIČEVANJ — ENA MLADOST

Navadno prebiramo knjige mladostnih spominov, ki so jih napisali starejši avtorji v pisateljsko in življenjsko slovo. Te so polne sonca, ki daje vero v življenje, in zrelosti, ki daje trdnost v njem. Takšnih knjig o mladosti, kot so te tri, pa je malo, posebno še takšnih, ki so jih napisali mladi avtorji¹ tako prizadeto, zato tudi manj objektivno, o sebi, o mladosti in času, v katerem živimo.

Zaradi nenavadne vsebine vzbuja največjo pozornost knjiga, ki nosi naslov

PETER KAVALAR: GRAJSKI BIKI²

Avtor nas seznaja s posebnim okoljem, o katerem ne vemo mnogo: z vzgajališčem. Pripoveduje nam o mladih ljudeh, ki živijo v nenormalnih okoliščinah, imajo trše življenje in teže najdejo svoj prostor pod soncem. Prav zaradi tega je v njih velika želja po življenju, ki je okrog njih in od katerega so odrinjeni. Zato ga tem bolj raziskujejo, hočejo se dokopati do njegovih skrivnosti, a premnogokrat se jim odkriva brutalno, da jih vznemirja in napravi vase zaprte. Kavalár je svojo avtobiografsko pripoved razdelil v štiri poglavja: *Stari grad, Doma, Dekleta* in *Vizija*, ki pripoveduje, kako si je v morečem grajskem vzdušju ustvaril idealno predstavo o družinskem življenju. Ta se je ob stiku z njim razblinila, ko je spoznal, da se bo moral opreti sam nase in si ustvariti novo

¹ Rojeni v letih 1939 in 1941.

² Risbe in oprema: Lidija Osterc. Zbirka »Pota mladih«. Mladinska knjiga 1962. 93 + (III) str. Broš.

življenje. Knjiga je privlačna zaradi nenavadne vsebine in avtorjevega kritičnega odnosa do obravnavane snovi. Vendar to še ni dovolj za literaturo, je njen del, vsekakor ne osrednji. Ob tem pa se postavlja še bistveno vprašanje, ki zadeva izpovedno naravo te knjige: ali more naturalizem sploh poustvariti tisti svet, ki ga je doživljal naš avtor. Fotografija realnosti, ki jo podpira dijaški žargon, ostaja pač fotografija — na ravni deskripcije. Seznani nas s problematiko, ki nas ne prizadene zaradi umetniške upodobitve, pač pa le toliko, kolikor smo sami seznanjeni s takšnim ali podobnim življenjem. Preveč je površinsko, da bi polno zaživelo. Delu je botrovalo trpko otroštvo, ki še ni tako daleč; zato ta bližina avtorju ne dopušča, da bi ga prevrednotil in nam kaj več povedal o človeku.

ELZA BUDAU: DIAGRAM NEKE LJUBEZNI³

Najbolj, kar preseneča bravca, ko se seznani s to knjigo, je to, da je glavna junakinja Nadja brezbrizna do vsega, kar jo obdaja. »Vseeno mi je« — to je vodilni motiv tega sicer kultivirano oblikovanega teksta, ki niza zgodbo o dekletu, nesposobnem močnega čustvovanja, mimo tega pa še kaže, da ji je to celo všeč: »Nikoli še nisem jokala od sreče« (str. 65). — »Emila imam rada. A nisem zaljubljena vanj. Ne posreči se mi« (str. 114). In nazadnje: vse je prebolela. Vsaj tako izzveni prilepljeni, za lase privlečeni *Post scriptum*: dekle je našlo trdna tla! Nedvomno je to slika dela naše mladine, predvsem tiste, ki živi v gmotnem ugodju in se zato ukvarja le s sabo. Pubertetno vasa zagledano dekle pozna le ljubezenske težave. Ni pa to edino, kar gnjavi mladino teh let v današnjem času. Življenje govori za to! Miselno je delo nepoglabljeno; dnevnik, ki sijajno registrira utrip mladega dekleta, a kadar zaide v socialno-družbeno problematiko (str. 105!), ostane na površini in pri dokaj problematičnih trditvah. Zal iskrenost — te ji ne moremo odrekati — ne more odtehtati pisateljske nezrelosti. To besedilo ne zbudi v bravcu pravega čustvenega in miselnega odziva. Ostane zanimivo branje — in zaradi dobrega jezika, spretnega oblikovanja in drobčenih svetlih poskusov tudi pisateljski obet.

MARLENA HUMEK PEHANI: DEKLICA NA POTEPU⁴

Za to zbirko petih črtic, dve daljši: *Nočem biti sama, Nekega dne se vse vrne*, in tri krajše: *Lahko ostanem čisto mrzla*, *Ali ni bilo vedno tako?* in *Mali oglas* je značilna fragmentarnost in zgoščen, skoro telegrafski stil. Niza slike iz življenja deklet osemnajstih let (gre za isto dekle v različnih situacijah), ki se ne srečujejo s trdim življenjem. Kot pripovednica je Pehanijeva manj spretna od Budauove in Kavalarija. Njena fragmentarnost, to nizanje slik, pa ji nudi možnost, da razkriva ali kaže na vrsto bolečih sodobnih vprašanj, ki zadevajo doraščajočo mladino. Nakazuje in razkriva jih širše kot Budauova, pogloblja ali rešuje pa nikjer; piše le obrobne opazke in pripombe, ki vodijo iz skrajnosti v skrajnost. Zanima jo rast in padec ljubezenskega doživetja, ob tem pa skuša

³ Risbe in oprema: Jože Ciuha. Zbirka »Pota mladih«. Mladinska knjiga 1962. 151 + (I) str. Broš.

⁴ Risbe in oprema: Tinca Stegovec. Zbirka »Pota mladih«. Mladinska knjiga 1962. 117 + (III) str. Broš.

biti hladno objektivna, prazna, brezčutna: »Le vsega sem preveč doživela. Preveč sem že zvedela in včasih si želim, da bi bila spet majhna deklica, ki bi ji ti pripovedoval pravljico o deklici, ki te ima rada in se bo s tabo poročila in ki je čisto podobna meni« (str. 107). Skuša odgovarjati na splošne očitke o pokvarjenosti, ki zadevajo mladino. Skuša biti objektivna. Brani stališča. Preide v napad na starejše: »Je bilo vama kdaj tako težko, ko sta bila mlada, kot meni?« — »Povej, prosim, kaj sploh vedo starejši o nas? Samo tisto, kar vidijo in slišijo.« Izraža pa tudi vero v življenje, ki je dokaj omahljiva.

*
* *

Naši avtorji ne sledijo pisateljem-realistom, saj se zavestno trgajo od tradicije, tudi se ne spuščajo v filozofska razmišljanja, ker jim niso kos, pač pa beležijo naš čas, kakor ga občutijo in v obsegu, ki jih trenutno prizadeva. Njihova zavestna odtrganost od tradicije pa skriva tudi veliko pomanjkljivost, kaže se v neupoštevanju slovenske povojne literarne tradicije, ki je že v mnogočem prispevala k globlji književni podobi sodobnosti. Tematsko — razen Kavaljarja, ki je s svojim pisanjem še najbolj sredi našega življenja — oblikujejo ozko območje, svet vase zaprtega človeka, ki v dozorevanju zadeva na ustaljene družbene norme, se jim upira in ubira svojo, sebi ustrezno in lagodnejšo pot. Marsikdo bo presenečen, ker avtorji, posebno obe pisateljici, govore brez zadrege o ljubezenskih dogodivščinah, na način, ki je bliže kaki romanski sproščenosti kot slovenski introvertivnosti. Če bodo koga pritegnili ti odlomki — morda študijsko psihologijo — pa bo po zadnji prebrani strani gotovo razočaran: razbitost pripovedi, ki je značilna za vse tri avtorje, zapušča v bravcu praznoto; preprosto mu ne nudi doživetja sveta, ki ga avtorji oblikujejo. Dela nedvoumno izpričujejo, da so njihovi avtorji opisovavci, ne pa ustvarjanci.

Ta iskanja novih poti, vsebinskih in izraznih, nam kljub vsemu iskreno in pogumno odkrivajo del resnice današnjih dni. Prav zaradi tega je te tri knjižice vredno prebrati in tudi razmisliti o njihovih vsebinah.

Stanko Šimenc